Tarixi bağlar, strateji gələcək:

Məsud Pezeşkianın səfəri ilə möhkəmlənən əlaqələr

Cənubi Qafqaz regionunun geosiyasi mənzərəsində Azərbaycan və İran İslam Respublikası arasında əsrlərə söykənən tarixi dostluq və qonşuluq əlaqələri yeni mərhələyə qədəm qoyur. Bu dinamik prosesin parlaq təzahürü olaraq İran İslam Respublikasının Prezidenti Məsud Pezeşkianın aprelin 28-də Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfər iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığın dərinləşdirilməsi, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın bütün istiqamətlərdə genişləndirilməsi və regional sabitliyin möhkəmləndirilməsi yolunda atılmış tarixi addım kimi qiymətləndirilir.

Səfərin ilk anlarından etibarən Azərbaycanın qonaqpərvərliyi və səfərə verdiyi xüsusi əhəmiyyət özünü büruzə verdi. Paytaxt Bakının müasir simvollarından olan Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu həmin gün xüsusi təntənəyə büründü. Azərbaycan və İran İslam Respublikasının dövlət bayraqlarının mehriban qonşuluğun və strateji tərəfdaşlığın rəmzi kimi yanaşı dalğalandığı aeroport meydanında ali qonaq, Prezident Məsud Pezeşkianın şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi ehtiramla düzülmüşdü. Bu, Azərbaycanda ən yüksək səviyyəli qonaqlar üçün nəzərdə tutulan dövlət protokolunun mühüm elementi olmaqla yanaşı, İran liderinə və onun təmsil etdiyi dost ölkəyə dərin hörmətin ifadəsi idi. İran Prezidentini və onu müşayiət edən nümayəndə heyətini hava limanında Azərbaycan Respublikasının Baş nazirinin birinci müavini Yaqub Eyyubov başda olmaqla, hökumətin digər yüksəkvəzifəli üzvləri və rəsmi şəxslər səmimiyyətlə qarşıladılar. Bu isti və işgüzar atmosfer səfərin ümumi ahəngini təyin etdi və danışıqların konstruktiv və məhsuldar keçəcəyinə dair müsbət siqnallar verdi.

Səfərin siyasi məzmununun əsas hissəsini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə İran İslam Respublikasının Prezidenti Məsud Pezeşkian arasında keçirilən ətraflı və səmimi danışıqlar təşkil etdi. Liderlər əvvəlcə təkbətək formatda, daha sonra isə hər iki tərəfdən geniş nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə ikitərəfli münasibətlərin bütün spektrini, regional və beynəlxalq gündəlikdəki aktual məsələləri ətraflı müzakirə etdilər. Danışıqların yekununda Prezident İlham Əliyev və Prezident Məsud Pezeşkian mətbuata bəyanatlarla çıxış edərək əldə olunan razılaşmalar və müzakirə olunan məsələlər barədə ictimaiyyəti məlumatlandırdılar. Dövlət başçısı bəyanatında İran Prezidentinin səfərini "əlaqələrimizin yüksək səviyyədə olmasının təzahürü" kimi xarakterizə edərək səfərin əhəmiyyətini xüsusi vurğuladı. Azərbaycan dövlətinin başçısı iki ölkə xalqlarını bir-birinə bağlayan möhkəm tarixi tellərə toxunaraq dedi: "Xalqlarımız əsrlər boyu mehribanlıq, qardaşlıq şəraitində yaşayıblar. Bu gün bu möhkəm təməl üzərində dövlətlərarası münasibətlərimiz inkişaf edir". Bu sözlər müasir dövrdə münasibətlərin sadəcə siyasi və iqtisadi maraqlara, həm də dərin mədəni-mənəvi bağlara, ortaq tarixə söykəndiyini bir daha təsdiqləyirdi. Prezident İlham Əliyev danışıqların və fikir mübadiləsinin son dərəcə səmimi və işgüzar mühitdə keçdiyini, bir çox vacib məsələ ətrafında ətraflı söhbət aparıldığını və Azərbaycan ilə İran arasında strateji əlaqələrin mahiyyətinin bir daha təsdiqləndiyini bildirdi. Ölkə lideri hər iki tərəfin əlaqələrin gələcək inkişafına olan sadiqliyini vurğulayaraq dedi: "Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, hər iki tərəf Azərbaycan-İran əlaqələrinin inkişafına çalışmalıdır və çalışır". Prezident İlham Əliyev həmçinin qeyd etdi ki, hörmətli Prezident Pezeşkianın böyük nümayəndə heyəti ilə Azərbaycana təşrif buyurması və səfər çərçivəsində çoxsaylı mühüm sənədlərin, o cümlədən prezidentlər səviyyəsində imzalanmış sənədin mübadilə edilməsi tərəflərin xoş niyyətini, səmimiliyini və bütün mümkün istiqamətlərdə əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək, bir-birinə daha yaxın olmaq istəyini əyani şəkildə sübut edir.

Səfərin praktiki nəticələri imzalanan və mübadilə edilən çoxsaylı ikitərəfli sənədlərdə öz əksini tapdı. Bu sənədlər paketi Azərbaycan və İran arasında əməkdaşlığın nə qədər geniş və şaxəli olduğunu göstərməklə yanaşı, qarşıdakı illər üçün konkret fəaliyyət proqramlarını və hüquqi bazanı müəyyənləşdirdi. Əməkdaşlığın siyasi ölçüsünü gücləndirmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi ilə İran İslam Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi arasında 2025-2027-ci illər üçün nəzərdə tutulan Siyasi Məsləhətləşmələr Proqramı mübadilə edildi. Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov və İranın xarici işlər naziri Seyid Abbas Əraqçinin iştirakı ilə həyata keçirilən mübadilə iki ölkənin xarici siyasət qurumları arasında müntəzəm dialoq və məsləhətləşmələrin davam etdirilməsi, regional və beynəlxalq gündəlikdəki məsələlər üzrə mövqelərin uzlaşdırılması və koordinasiyalı fəaliyyətin təmin edilməsi üçün möhkəm struktur yaradır.

Nəqliyyat və kommunikasiya sahəsi Azərbaycan-İran əməkdaşlığının əsas sütunlarından birini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi ilə İran İslam Respublikasının Yol və Şəhərsalma Nazirliyi arasında iki mühüm Anlaşma Memorandumu mübadilə olundu. Azərbaycan tərəfdən rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev, İran tərəfdən isə yol və şəhərsalma naziri, eyni zamanda hökumətlərarası komissiyanın həmsədri xanım Fərzanə Sadiqin iştirakı ilə mübadilə edilən sənədlərdən birincisi 2025-2026-cı illər üçün nəqliyyat sahəsində hərtərəfli əməkdaşlığı əhatə edir. Bu, dəmir yolu, avtomobil, dəniz və hava nəqliyyatı da daxil olmaqla, bütün nəqliyyat növlərində əməkdaşlığın gücləndirilməsini, tranzit potensialının artırılmasını, sərhəd-keçid məntəqələrinin işinin təkmilləşdirilməsini və infrastruktur layihələrinin əlaqələndirilməsini nəzərdə tutur. İkinci memorandum isə daha spesifik olaraq "Dənizçilərin hazırlanmasına, onlara diplom verilməsinə və növbə çəkməyə dair 1978-ci il tarixli Beynəlxalq Konvensiya"nın I/10-cu qaydasına əsasən dənizçilik sahəsində verilən sertifikatların qarşılıqlı tanınmasına dairdir. Bu Xəzər dənizində və beynəlxalq sularda fəaliyyət göstərən dənizçilərin işini asanlaşdıracaq, kadr mübadiləsinə və təcrübə bölgüsünə imkan yaradacaq. Prezident İlham Əliyevin bəyanatında xüsusi olaraq toxunduğu dəhliz bütün iştirakçı ölkələr və hətta qlobal ticarət üçün böyük iqtisadi səmərə vəd edir. Ölkə lideri vurğuladı ki, respublika ərazisində bu nəqliyyat dəhlizinin fasiləsiz və səmərəli fəaliyyəti üçün bütün zəruri infrastruktur layihələri, o cümlədən dəmir yolu xətlərinin modernləşdirilməsi, yeni avtomobil yollarının çəkilişi və Ələt Azad Ticarət Zonasında yerləşən Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının gücünün artırılması kimi işlər uğurla həyata keçirilib.

Mədəniyyət və humanitar sahələr Azərbaycan və İran xalqlarını birləşdirən ən güclü vasitələrdəndir. Bu sahədə əlaqələrin daha da canlandırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi ilə İran İslam Respublikasının Mədəniyyət və İslami İrşad Nazirliyi arasında 2025-2028-ci illəri əhatə edən Mədəni Mübadilə Proqramı mübadilə edildi. Azərbaycanın mədəniyyət naziri Adil Kərimli və İranın mədəni irs, turizm və əl işləri sənayesi naziri Seyid Rza Salehi Əmiri tərəfindən mübadilə edilən bu proqram qarşıdakı dörd il ərzində musiqi, teatr, kino, təsviri sənət, kitabxana işi, muzey işi kimi sahələrdə konkret tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, iki ölkə arasında sonuncu qarşılıqlı mədəniyyət günlərinin keçirilməsindən artıq səkkiz il ötüb və liderlər səviyyəsində əldə olunan birgə qərar əsasında yaxın gələcəkdə bu ənənənin bərpa olunması planlaşdırılır.

Müasir informasiya əsrində media sahəsində əməkdaşlıq da dövlətlərarası münasibətlərin mühüm tərkib hissəsidir. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi ilə İran İslam Respublikasının Mədəniyyət və İslami İrşad Nazirliyi arasında media əməkdaşlığına dair Anlaşma Memorandumunun imzalanması təqdirəlayiqdir. Bu sənədi Azərbaycan tərəfdən Baş nazirin müavini, hökumətlərarası komissiyanın həmsədri Şahin Mustafayev, İran tərəfdən isə yol və şəhərsalma naziri, hökumətlərarası komissiyanın həmsədri xanım Fərzanə Sadiq mübadilə etdilər. Memorandum informasiya agentlikləri, televiziya və radio kanalları, qəzetlər və digər media qurumları arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, xəbər və proqram mübadiləsinin intensivləşdirilməsi, jurnalistlərin qarşılıqlı səfərlərinin və təlimlərinin təşkili üçün hüquqi zəmin yaradır.

Azərbaycan və İran çoxtərəfli platformalarda, xüsusilə də üzv olduqları beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində sıx əməkdaşlıq edir və bir-birinin mövqeyini dəstəkləyirlər. Prezident İlham Əliyev bu ənənəvi qarşılıqlı dəstəyi yüksək qiymətləndirərək Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT), İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT), İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO), Qoşulmama Hərəkatı kimi mötəbər qurumlarda Azərbaycan və İran nümayəndələrinin daim bir-birinin haqlı mövqeyini müdafiə etdiklərini xüsusi olaraq vurğuladı. Liderlər arasında aparılan danışıqlarda bu sahədə gələcək birgə fəaliyyətin və əməkdaşlıq çərçivələrinin müzakirə edilməsi, Bakı və Tehranın beynəlxalq aləmdə ortaq maraqlarını effektiv şəkildə qorumaq və qlobal məsələlərin həllinə birgə töhfə vermək niyyətində olduqlarını göstərir. Bu əməkdaşlıq hər iki ölkənin beynəlxalq nüfuzunu artırmaqla yanaşı, onların ümumi məqsədlərə çatmasına da yardım edir.

Regional təhlükəsizlik və sabitlik məsələləri, danışıqların əsas mövzularından biri idi. Həm Prezident İlham Əliyev, həm də Prezident Pezeşkian bölgədə mövcud olan problemlərin və çağırışların məhz region ölkələrinin özləri tərəfindən, kənar qüvvələrin müdaxiləsi olmadan, dialoq və əməkdaşlıq yolu ilə həll edilməsinin vacibliyi barədə həmfikir olduqlarını bildirdilər. Bu yanaşma hər iki ölkənin xarici siyasət kursunun fundamental prinsiplərindən biridir və Cənubi Qafqazda, eləcə də daha geniş Yaxın Şərq regionunda davamlı sülhün, təhlükəsizliyin və qarşılıqlı etimad mühitinin bərqərar olması üçün yeganə düzgün yol hesab edilir. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, danışıqlar zamanı ölkələrin suverenliyi, ərazi bütövlüyü, daxili işlərinə qarışmama kimi prinsiplər üstün tutuldu. Bu beynəlxalq hüququn fundamental prinsiplərinə sarsılmaz sadiqlik, regionda proqnozlaşdırıla bilən, sabit və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan dövlətlərarası münasibətlər sisteminin qurulması üçün möhkəm zəmin yaradır.

Səfərin yekununda hər iki tərəf aparılan müzakirələrin səmərəliliyindən və imzalanan sənədlərin əhəmiyyətindən dərin məmnunluğunu ifadə etdi. Prezident İlham Əliyev səfərin təşkilati və məzmun baxımından çox yüksək səviyyədə hazırlandığını, ərsəyə gələn sənədlərin ikitərəfli əlaqələrin gələcək inkişafı üçün böyük potensiala malik olduğunu və qəbul edilmiş qərarların Azərbaycan-İran münasibətlərini uzun illər bundan sonra yüksələn xətlə aparacağına əminliyini bildirdi. Dövlət başçısı, eyni zamanda səfərdən bir neçə gün əvvəl qonşu və dost İranda baş vermiş, təəssüf ki, insan tələfatı ilə nəticələnmiş faciəli hadisə ilə əlaqədar dərin kədər hissi ilə qardaş İran xalqına bir daha başsağlığı verdi. Bu ağır və kədərli günlərə baxmayaraq, Prezident Məsud Pezeşkianın Azərbaycana rəsmi səfərini təxirə salmayaraq gerçəkləşdirməsini iki ölkə arasındakı münasibətlərin möhkəmliyinin və qarşılıqlı etimadın göstəricisi kimi çox yüksək qiymətləndirdiyini ifadə etdi.

İran İslam Respublikasının Prezidenti Məsud Pezeşkianın Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfəri Azərbaycan-İran münasibətlərinin tarixində yeni səhifə açan, strateji tərəfdaşlığın konturlarını daha da dəqiqləşdirən və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi üçün möhkəm zəmin yaradan mühüm siyasi hadisə oldu. Səmimi, qarşılıqlı anlaşma və işgüzar ruhda keçən danışıqlar, imzalanan konkret və əhatəli sənədlər, səslənən açıq və aydın siyasi mesajlar sübut edir ki, Bakı və Tehran ortaq tarixə, zəngin mədəniyyətə və üst-üstə düşən strateji maraqlara əsaslanan münasibətlərini yeni dövrün tələblərinə uyğun olaraq daha da inkişaf etdirmək əzmindədirlər. Azərbaycan-İran əlaqələri qarşıdakı illərdə daha dinamik və məhsuldar mərhələyə qədəm qoyacaq və bütövlükdə Cənubi Qafqaz regionunda sülhün, sabitliyin və iqtisadi rifahın təmin olunmasına töhfəsini verəcək.

Yusif ŞƏRİFZADƏ,
"Respublika".